PORTOFOLIUL ELECTRONIC IN CICLUL PRIMAR

prof. inv. prim. BOLOVAN IRINA CORNELIA
Scoala Gimnaziala Nr. 11 Buzau

Utilizarea portofoliului personal digital pentru evaluarea și prezentarea performanțelor școlare și a activităților extracurriculare ale elevilor devine o componentă importantă în procesul de formare, ajutându-i pe elevi să-și monitorizeze activitatea de învățare.

În occident, portofoliile digitale ale elevilor sunt o cerință obligatorie pentru admiterea la multe colegii și universități. Un portofoliu digital este o colecție a lucrărilor elevilor, ce demonstrează achizițiile acestora sau dezvoltarea lor pe plan educațional, caracterizat ca un consultant independent sau un profesor, ce-i urmărește activitatea. Este o colecție a lucrărilor elevului care expune, afișează efortul și progresul elevului în una sau mai multe domenii/ arii curriculare. Colecția trebuie să includă participarea elevilor în selectarea conținutului, criteriile de selecție și dovezile elevilor de auto-reflecție.

Portofoliul elevului reprezintă o serie de lucrări/documente, alcătuit cu scopul de a evidenția eforturile, progresele și rezultatele acestuia la una sau mai multe discipline, pe o perioada de timp.

Din experiența mea portofoliul este o metodă alternativă de evaluare, agreată de elevi, care implică mai degrabă o **apreciere calitativă** decât cantitativă prin care elevul se familiarizează cu lucrul individual, cu lucrul în echipă, cu observația, cercetarea, elaborarea unor reflecții.

APLICABILITATEA PORTOFOLIULUI ELECTRONIC ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ROMÂNESC

Analizând studiile și cercetările românești și internaționale, precum și articolele de specialitate realizate pe această temă, am constat că, în România, aplicabilitatea acestei metode de evaluare este limitată, mai ales dacă ne referim la învățământul primar. Dacă în occident evaluarea pe bază de portofoliu digital este foarte folosită pe toată perioada școlarității și chiar stă la baza succederii în învățământul superior, nu același lucru îl putem afirma despre școala românească.

La baza acestei afirmații stau câteva motive întemeiate:

- în primul rând lipsa unei dotări materiale suficiente la nivelul fiecărei clase;

- lipsa competențelor digitale ale elevilor de ciclu primar și a orelor prin care aceștia să le dobândească;
- lipsa competențelor digitale ale cadrelor didactice sau reticența acestora de a folosi tehnologia în învățare;
- lipsa unor platforme dedicate care să găzduiască portofolii digitale, platforme intuitive și ușor de folosit de către elevii mici.

Dacă portofoliul clasic, pe hârtie, îl întâlnim tot mai des în școală, mulți dintre profesori obișnuindu-i pe elevi să realizeze portofoliu la materia respectivă și să îi noteze pe baza lucrărilor incluse, în special la nivel de liceu sau universitar, chiar și la clasele mai mici, din ciclul primar, a început să fie tot mai des folosit, deși el nu beneficiază atât de mult de creativitatea, implicarea și rigurozitatea științifică necesară, totuși el își atinge scopul de a observa progresul elevului pe parcursul unui an școlar. Nu același lucru putem să îl spunem despre portofoliul electronic, a cărui existență este timidă, fiind mai des întâlnită în cazul orelor de TIC sau al studenților.

Pot afirma fără teama de a greși că, pandemia din 2019 a avut și „repercusiuni pozitive", tocmai prin deschiderea unor noi oportunități de învățare și evaluare pentru toți elevii. Acum s-au pus bazele și s-au făcut pași timizi spre o învățare modernă, cu ajutorul tehnologiei care își face tot mai mult loc în viața noastră și care până acum nu a fost folosită la adevărata valoare, aceasta deschizând noi oportunități de progres și evoluție spre un învățământ al viitorului.

În încercarea mea de a mă documenta despre folosirea portofoliului electronic în școala mea, precum și în alte școli, din discuțiile cu colegi de la diferite niveluri de învățământ, am aflat că s-au făcut încercări timide de a pune bazele unor portofolii digitale ale elevilor. Unii dintre colegi chiar apreciau ca oportună realizarea acestor portofolii digitale de către elevi din mai multe motive:

a) acestea ar pute fi folosite pentru evaluare în orice moment;
b) sunt accesibile de oriunde;
c) pot fi folosite nu doar pentru evaluare periodică ci mai ales la trecerea de la un ciclu de învățământ la altul sau în cazul transferurilor de la o școală la alta, acestea ajutând profesorul să cunoască mai ușor și mai repede elevul.

Dacă se vrea o reformă a sistemului de învățământ românesc astfel încât acesta să se poată adapta evoluției tehnologiei și a cererii de pe piața muncii, atunci guvernul ar trebui să reformeze din temelii întreg sistemul de învățământ, începând cu modificări la nivelul programei, continuând cu dotarea corespunzătoare a școlilor, instruirea cadrelor didactice,

apoi cu construirea unor platforme de învățare online eficiente, la care să aibă acces toți elevii, care să conțină materiale de calitate care să stimuleze învățarea și care să își găsească finalități practice. Însă cea mai mare schimbare ar trebui produsă la nivelul mentalității, atât al autorităților implicate, al cadrelor didactice dar și al elevilor și părinților acestora.

RECOMADĂRI

Prin intermediul calculatoarelor și tehnicii, spațiul și timpul devin relative, pot fi integrate cele mai variate conținuturi informaționale, prezentate și organizate atât pe suport solid (cd, stick usb), dar și virtual, în pagini web. Rămân de rezolvat la acest nivel problemele de originalitate a elementelor incluse în portofoliu, de respectare a drepturilor de autor acolo unde este cazul (o imagine disponibilă pe net, de exemplu, trebuie folosită împreună cu sursa/autorul acesteia), și de menținerea acestei metode în limita creației originale a elevului, și nu a transformării ei în colaj prin preluări de materiale.

Această variantă de portofoliu poate fi folosită în trei ipostaze:

I – Ca ***sursă de învățare***, atașată unei platforme de e-learning organizată corespunzător, la care elevul, profesorul și părinții au acces zilnic atât de la școală cât și de acasă, completând fiecare rubrică de câte ori este nevoie, obținând un instrument de învățare construit după propriile nevoi, și care poate fi evaluat din punct de vedere al evoluției elevului în timp.

II - În a doua ipostază, poate fi folosit ca ***dosar de prezentare*** al elevului, cuprinzând acele piese alese doar de elev și considerate reprezentative pentru întreaga sa conduită didactică, ilustrative pentru ceea ce face sau gândește el, pentru competențele sale.

III - În ipostaza sa de ***dosar de evaluare***, portofoliul poate fi folosit ca referențial al măsurării performanțelor elevului, considerându-l un proces de evaluare continuă și sumativă, prin strângerea elementelor ce marchează performanțele elevilor.

Așadar am luat decizia ca, începând cu anul școlar următor să profit de lucrurile pe care le-am experimentat și le-am învățat în ultima perioadă, să profit de competențele digitale pe care le-au dobândit elevii mei, să încerc să le dezvolt în cadrul unor ore speciale de TIC, urmărind ca, în cadrul acestor ore, pe lângă noțiunile de bază despre utilizarea calculatorului să îi învăț pe elevii mei să pună bazele și să construiască un portofoliu digital.

Pentru început m-am gândit să folosesc instrumentele oferite de Google: Google drive, classroom, precum și celelalte instrumente oferite de Google pentru realizarea de materiale (Google Docs, Prezentări, Jamboard sau Desene Google etc.). M-am oprit asupra platformei Google pentru că dispune de o multitudine de instrumente pe care le putem folosi în

realizarea de materiale pe care elevii să le includă în portofoliu și pentru că este disponibilă atât de la școală cât și de acasă, implicând astfel și familia în construcția portofoliului, dar și pentru că platforma cu ajutorul căreia școala mea a realizat activitățile de învățare online, Adservio, nu dispune momentan de aceste instrumente, iar ceea ce au lucrat elevii este destul de greu de accesat .

https://www.slideshare.net/daniMD/workshop-portofolii-digitale-cu-ajutorul-google-sites

De asemenea, pe lângă noțiunile de bază în utilizarea calculatorului, trebuie să acordăm o importanță deosebită capitolului ,, Siguranța pe net", mai ales când vorbim de copii de 6-12 ani.

Poate că mai multe școli vor lua în considerare utilizarea e-portofoliilor în perioada următoare, dar fiecare școală trebuie să-l adapteze pentru cultura diferită a școlii primare și gimnaziale, să se concentreze pe evaluarea formativă. Pentru implementarea e-portofoliilor școlile trebuie să abordeze acest proces ca unul de dezvoltare care să vizeze competențele digitale în creștere a elevilor și a cadrelor didactice, dar și experiențele de învățare și evaluare variate a portofoliului.

Metoda elaborării de portofolii digitale se adresează atât elevilor începând cu clasele primare, cât și adulților. Elevii din clasa a IV-a înspre a V-a sunt capabili să utilizeze instrumente bazate pe web de publicare pentru a construi portofolii digitale. Portofoliile electronice funcționează cel mai bine cu elevii care au capacitățile tehnologice să dezvolte și să mențină portofoliile proprii.

Școlile pot implementa evaluarea prin e-portofolii pe mai multe niveluri:

a) **Nivelul 1**- *E-PORTOFOLIUL = COLECȚIE DE ARTEFACTE*

Ar putea fi cel mai potrivit pentru elevii din învățământul primar și s-ar putea limita la stocarea de materiale reprezentative . Cel mai de bază nivel al creării unui portofoliu electronic îl reprezintă colectarea de lucrări într-o arhivă digitală, stocată pe un server, fie local, fie pe internet. Acum, elevul se familiarizează cu tehnologia, cu realizarea de fișiere, imagini, grafice pe care să le organizeze în foldere pe arii curriculare sau pe tematici. La acest nivel de bază, profesorul sau elevul stochează filele în foldere pe un server, în vederea realizării unei colecții organizată pe arii curriculare, ce trebuie actualizată periodic (săptămânal/lunar). Activitatea de bază la acest nivel este convertirea muncii elevilor în formate digitale și salvarea acestor documente în spațiul de stocare desemnat (nu pe laptopuri individuale). Rolul profesorului la acest nivel este de a oferi elevilor îndrumări cu privire la tipurile de artefacte de salvat.

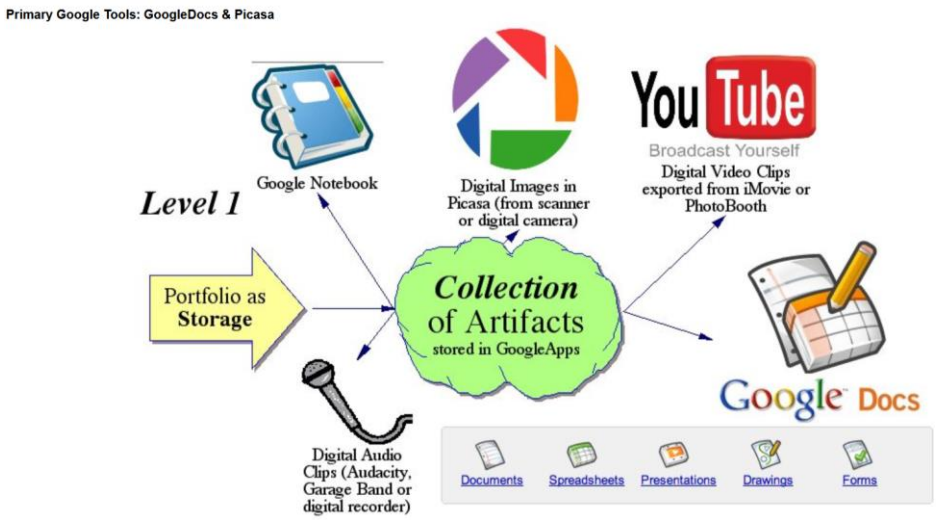

Fig. 1 - Nivelul 1 de organizare al e-portofoliului

b) **Nivelul 2** – *E-PORTFOLIUL CA SPAȚIU DE LUCRU*

Elevii de gimnaziu pot realiza e-portofolii în care materiale nu sunt încărcate aleatoriu, ci sunt realizate pe baza unor sarcini stabilite din timp, organizate cronologic, pe materii și teme de studiu. La acest nivel colecția de materiale ale fiecărui elev, devine mai complexă deoarece, colegii sau cadrul didactic, pot interveni cu reflecții/comentarii/sugestii asupra materialelor postate. Profesorii pot realiza un jurnal reflexiv în care elevii să poată adăuga reflecții și comentarii la materialele/temele postate. La acest nivel elevii pot să-și creeze un Blog pentru demonstra că pot folosi tehnologia în diverse moduri, că se pot documenta și pot realiza sarcini complexe. Avantajul acestei abordări este că este familiar elevilor (mulți elevi sunt obișnuiți să blogueze în MySpace) și este un mod natural de a documenta învățarea și de a se schimba în timp.

Rolul principal al profesorului la acest nivel este de a oferi feedback formativ cu privire la activitatea elevilor, astfel încât aceștia să poată recunoaște oportunități de îmbunătățire. Pentru elevii mai mici, profesorul îi poate ajuta pe elevi să colecteze și să selecteze probe de lucru adecvate pentru a prezenta învățarea în timp.

Instrumente Google principale ce pot fi folosite în această etapă : Google Docs și un blog (tip de pagină Anunțuri în Google Sites sau Blogger)

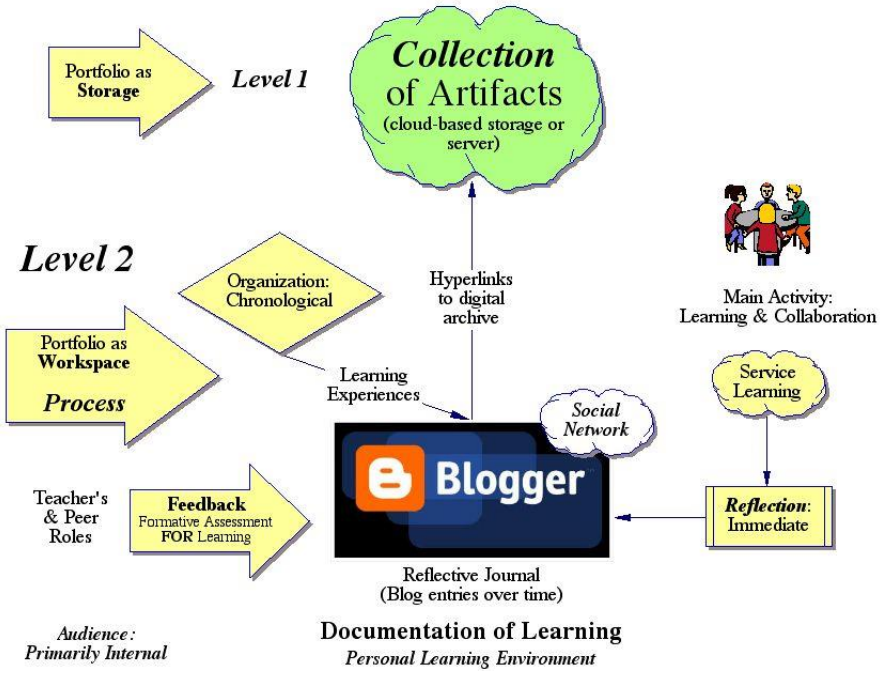

Fig. 2. – Organizarea nivelului 2

c) **Nivelul 3** – *E-PORTOFOLIUL CA VITRINĂ*

Ar putea fi cel mai potrivit pentru elevii din învățământul liceal sau universitar fiind o îmbinare între : ***Selecție/ Reflecție/Direcție***. Este organizat tematic, în pagini web sau wiki, apare mult mai pregnante înclinațiile și interesele personale deoarece postările sunt însoțite de argumente de tipul:

Am ales această temă....

Aș vrea să evidențiez .....din munca mea .....

Ce arată această lucrare despre învățarea mea?

Ce pot învăța mai mult (Direcția: Obiective pentru viitor)?

Prezentare : anual/semestrial

Acest nivel de dezvoltare a portofoliului necesită ca elevul să organizeze unul sau mai multe portofolii de prezentare în jurul unui set de rezultate ale învățării, obiective sau standarde (în funcție de scop și public). Portofoliul de prezentare poate fi dezvoltat cu o varietate de instrumente, dar constă de obicei dintr-un set de pagini web.

Elevul reflectă la realizarea unor rezultate, obiective sau standarde specifice, pe baza îndrumărilor oferite de școală, prin hyperlink la documentele justificative. Acest nivel de reflecție este mai retrospectiv (reflectând asupra învățării reprezentate în artefacte specifice selectate ca dovezi ale învățării).

Rolul profesorului la acest nivel nu este doar de a oferi feedback cu privire la munca elevilor, ci și de a valida autoevaluarea de către elevi a muncii lor.

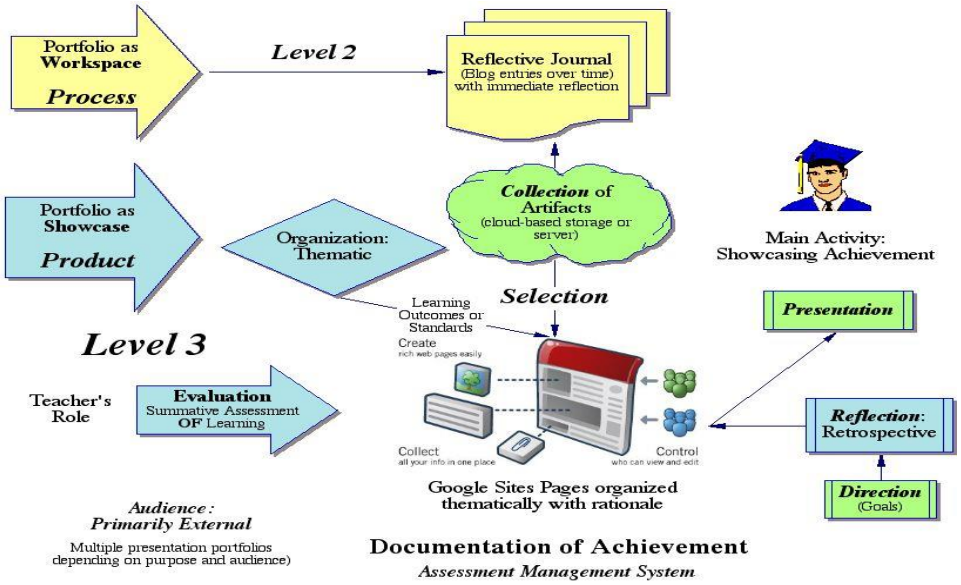

Fig. 3 – Nivelul 3 de organizare a unui e-portofoliu

https://sites.google.com/site/eportfolioapps/overview/levels

Mai sus am prezentat o posibilă organizare a e-portofoliului pe niveluri de studiu utilizând aplicațiile Google în portofolii interactive. Google Apps și Google Apps for Education oferă școlilor și elevilor/studenților spațiul de lucru și oportunitatea de a lucra simultan și în colaborare la documente (Google Docs), foi de calcul (Foi de calcul) și diapozitive (Prezentări), precum și gestionarea și întreținerea unui site web și a unui wiki (Site-uri Google), blog (eBlogger), videoclipuri YouTube și imagini Picassa care împreună formează un e-portofoliu de lucru.

Am descoperit pași timizi în realizarea unor portofolii digitale pentru elevii de gimnaziu în special, structurate în jurul unor discipline :

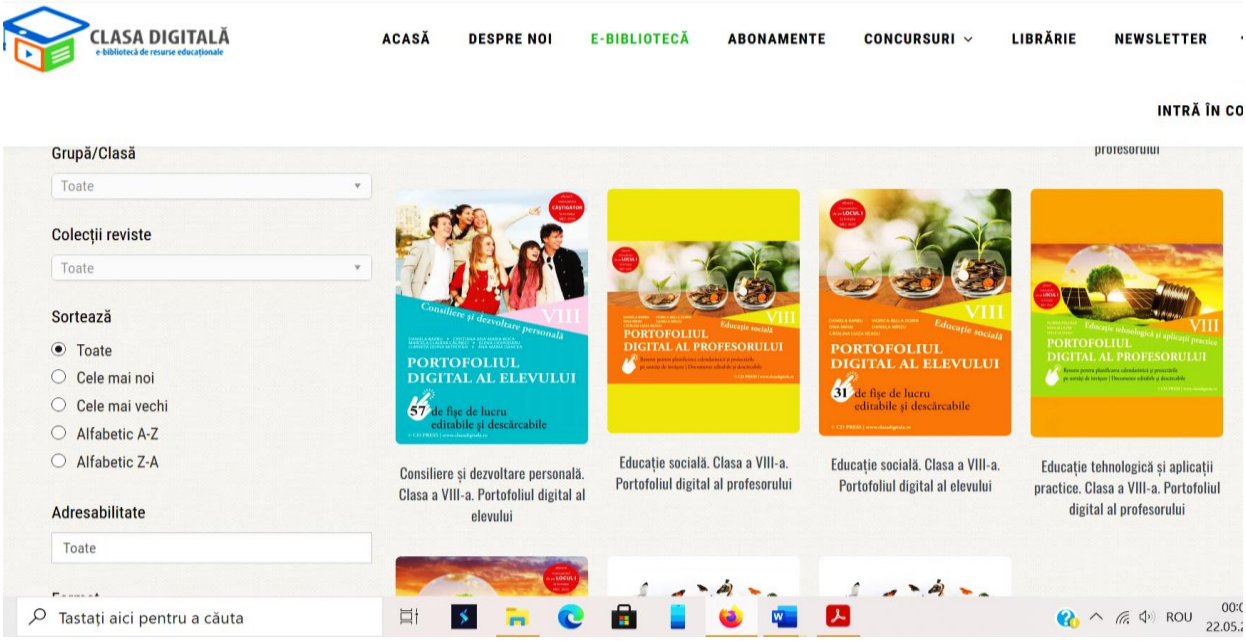

Fig. 4- Colecție portofolii digitale cls a VIII-a

MIC GHID DE ÎNTOCMIRE A UNUI PORTOFOLIU PENTRU ELEVII MICI

Portofoliul electronic al elevului poate fi realizat sub forma unei broșuri, a unui dosar sau a unui album în format electronic. De exemplu, un program de prezentare PowerPoint, un e-book sau un set de fișiere grafice/imagini, o pagină personală sau un întreg site.

Portofoliul ar trebui să aibă o structură simplă și clară, după data creării, structurată pe arii curriculare. Ar trebui să aibă un concept ușor diferit de al colegilor, să fie original, creativ, să vă exprime personalitatea.

Portofoliul este un produs complex, neavând o alcătuire standard. În funcție de scopul acestuia, poate cuprinde fișe de informare și documentare independentă, referate, eseuri, pliante, prospecte, desene, și altele, pe care elevul le adaugă dacă consideră necesar, pentru a sublinia atitudinea și interesul lui pentru domeniul abordat. Este recomandabil ca nu toate aceste elemente să fie enumerate, lăsând la latitudinea elevului să identifice acele materiale care răspund cel mai bine demersului propus.

Scopul, structura, elementele componente obligatorii și criteriile de evaluare se stabilesc de către profesor, pornind de la preocupările elevilor și obiectivele de referință ale modulului pentru care se realizează portofoliul. De asemenea, profesorul va prezenta elevilor un model de portofoliu, cu elemente asemănătoare celor stabilite în structură, precum și criteriile de apreciere, formulate clar, și caracteristica valorică a diferitelor elemente.

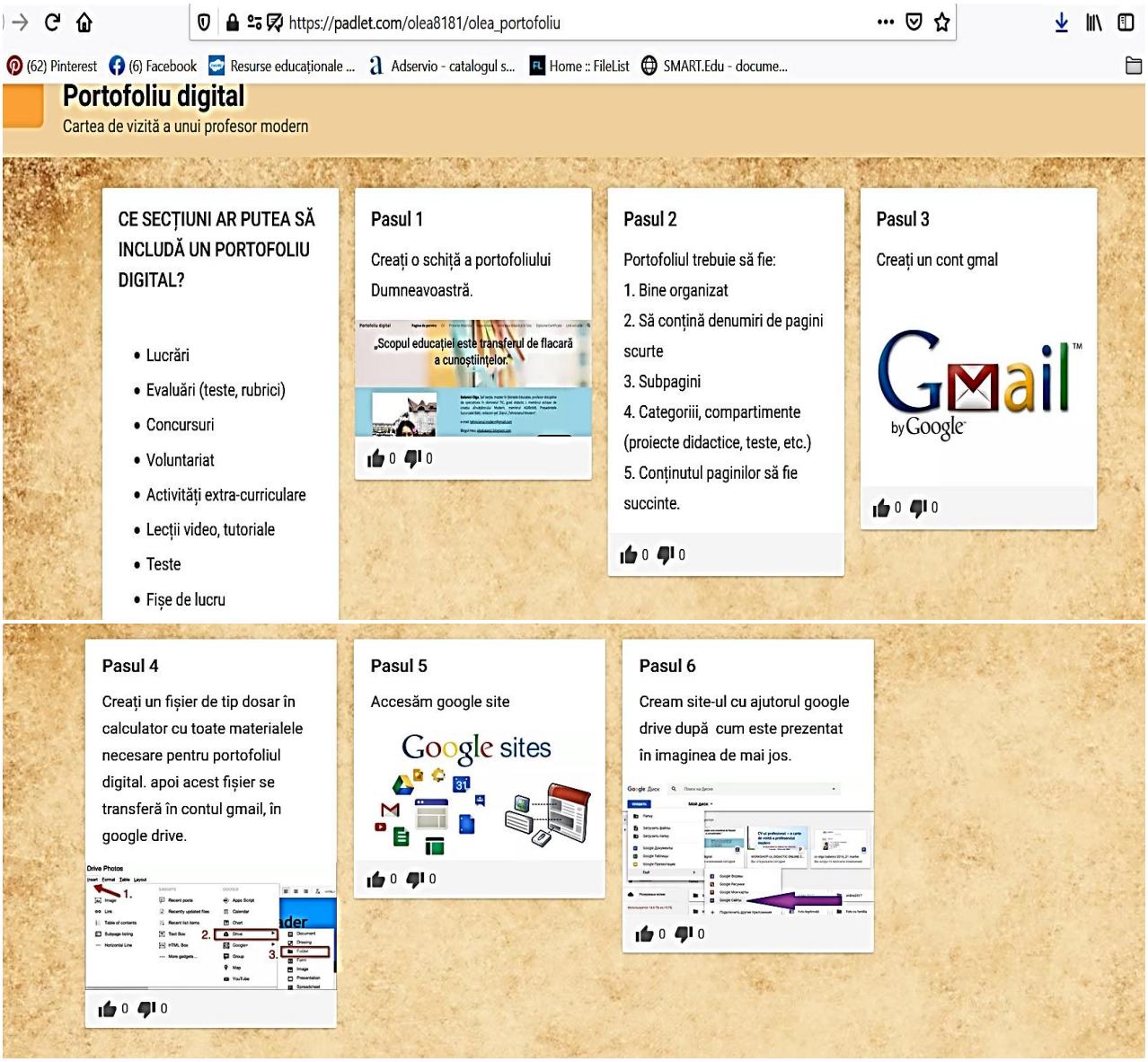

Fig.4 – Padlet – Portofoliu digital

Todd Bergman oferă câteva sugestii pentru cadrele didactice interesate de dezvoltarea de programe electronice de portofoliu în școlile lor sau săli de clasă:

- Fii realist cu privire la design-ul activității și în ce privește așteptările.
- Asigură-te de utilitatea și relevanța modelelor selectate.
- Insuflă un sentiment de proprietate elevilor pentru a-i motiva să-și creeze portofolii digitale.
- Comunică strategii de punere în aplicare și termene clare.
- Fii selectiv în design și strategie.
- Încurajează elevii în îmbunătățirea continuă a portofoliului și autodezvoltare.

În etapa de organizare și prezentare a informațiilor dintr-un portofoliu nu trebuie neglijată formarea deprinderilor de prezentare publică a unui astfel de demers educațional: portofoliul

trebuie să aibă o copertă, care să prezinte tema, autorul, instituția din care face parte, profesorul coordonator, momentul elaborării.

Un alt element obligatoriu este cuprinsul acestuia, și argumentul de cercetare, după care urmează materialele propriu-zise, rezultatele muncii depuse de elev. Toate acestea însă sunt etape ce trebuie parcurse și decise împreună cu profesorul.

Pentru a ilustra folosirea portofoliului ca metodă de evaluare, m-am oprit la portofoliu tematic colaborativ pe care l-am desfășurat la clasă în sem. II al acestui an școlar. Este al doilea portofoliu pe care l-am desfășurat anul acesta, primul l-am desfășurat în primul semestru și s-a finalizat în timpul învățării online.

Primul proiect desfășurat la clasa a II-a a avut tema „ Cartea”. Scopul acestuia a fost ca fiecare elev să realizeze o cărticică pe orice temă doresc și a avut ca obiective să se pună în rolul unui scriitor și apoi al unui editor și să astfel să descopere structura unei cărți; a urmărit dezvoltarea interesului pentru lectură, cultivarea dragostei pentru frumos și a respectului pentru muncă/creație/originalitate. Pentru că finalizarea portofoliului s-a realizat în timpul învățării online, și pentru că materialele realizate de ei au fost realizate pe hârtie, unii elevi au fost nevoiți să prezinte colegilor fotografii ale produselor realizate de ei, în timp ce alții le-au prezentat în cadrul videoconferințelor. Le-am sugerat, și câțiva au reușit, să transforme aceste imagini în e-book-uri, astfel am reușit să punem primii pași în lumea portofoliilor digitale.

https://www.storyjumper.com/book/read/105256786

https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1o2O4bUY4nNwg7BDQiGHb_BwhS4FwroSz

Al doilea portofoliu , realizat pe sem II, a avut o temă mai complexă „ LUMEA VIE ”

Proiectul a avut următoarea structură:

TIMP de desfășurare: 8 săptămâni

ORGANIZARE: grupe (3-4 copii)

TEME propuse:

1. BALTA / LACUL
2. PĂDUREA FOIOASE / CONIFERE
3. DELTA DUNĂRII
4. MAREA NEAGRĂ / OCEANUL
5. DEȘERTUL
6. JUNGLA
7. POLUL NORD ȘI POLUL SUD

CUPRINS:

- foaia de titlu, cu numele instituției, tema abordată, numele elevului, numele profesorului, anul;
- pentru fiecare mediu se vor studia, alege și prezenta 2 – 3 elemente reprezentative ale mediului respectiv:
    1. Descrierea mediului respectiv (1 pagină)
    2. Animale
    3. Plante
    4. Insecte
    5. Păsări
- pot fi folosite informații științifice, poezii, ghicitori, povești, fișe de lectură, curiozități.

Un alt portofoliu l-am propus elevilor de la seria trecută la disciplina *Istorie*, clasa a IV-a, considerând că la această vârstă capacitățile de analiză și organizare a informațiilor sunt la un stadiu minim acceptabil pentru a putea considera rezultatul efortului elevului ca putând fi evaluat prin metoda portofoliului, dar și pentru că am considerat că astfel elevii vor înțelege și se vor familiariza mai ușor cu noțiunile abstracte ale acestei discipline.

Portofoliul propus pe tema „Familia mea" cuprinde:

– foaia de titlu, cu numele instituției, tema abordată, numele elevului, numele profesorului, anul;
– argumentul/ motivația realizării demersului;
– arborele genealogic al familiei;
– lista cronologică a evenimentelor importante petrecute în familie;
– fișele biografice ale membrilor familiei, ordonate cronologic, după data nașterii;
– interviuri cu membri familiei, despre evenimentele din viața familiei/colectivității, la care au participat;
– povestiri transmise din generație în generație, despre faptele predecesorilor;
– acte din arhiva familiei: certificate de naștere, de căsătorie, de deces, diplome etc.;
– fișa autobiografică a elevului, cine am fost – cine sunt – cine voi fi.

Chiar dacă începuturile sunt dificile și poate rezultatele prezentate de elevi nu se ridică la nivelul așteptărilor noastre, de multe ori din cauza imaturității psihologice a elevilor , acest lucru nu trebuie să ne descurajeze nici pe noi, nici pe elevi, ci este recomandat să continuăm să dezvoltăm această metodă de evaluare, pentru că, cu timpul elevii vor înțelege mai bine ce au de făcut, ce materiale să păstreze în portofoliu, se vor implica din ce în ce mai mult, vor deveni mai creativi și mai siguri pe ei. O dată cu evoluția elevilor și cu familiarizarea lor cu

acest tip de evaluare, aceștia conștientizează mai mult importanța realizării unui portofoliu cât mai complex și cât mai original.

Un element esențial în evaluare îl reprezintă conștientizarea de către elev a nivelului de realizare al obiectivelor propuse de către profesor în portofoliului. Pentru aceasta ar trebui să îi obișnuim să se evalueze completând de fiecare dată fișe de genul:

Fișa de analiză a procesului de învățare

Am înțeles cu ușurință ...

A fost dificil să ...

Cea mai ușoară temă a fost ... pentru că ....

Învăț mai ușor când ...

Învăț cu dificultate când ...

Îmi propun să ...

În procesul autoevaluării sunt integrate competențe transversale, precum cele matematice(stabilirea notei presupune operarea cu numere, determinarea de relații, de proporții); de sensibilizare și exprimare culturală (judecățile de valoare cer deprinderi de apreciere critică și estetică a operelor de artă); competențe pentru a învăța să înveți. Conceptul de originalitate, creativitate, de exemplu, este de multe ori lipsit de consistență pentru elev, de aceea exemplele venite de la colegi au un puternic rol formativ, stimulativ.
Întocmirea listei de greșeli implementează competenta de a învăța să înveți prin formarea deprinderilor meta-cognitive.

Fișa de autoevaluare a portofoliului

1. Ai efectuat integral și la timp temele? da / nu
2. Ți-ai corectat greșelile? Ți-ai refăcut temele greșite? da / nu
3. Respectă portofoliul tău structura corespunzătoare?
   (coperte, pagina de titlu, pagina de gardă, cuprins)? da / nu
4. Urmărind calificativele și notele obținute la lucrări și teme constați că:
   ☐ ai progresat ☐ ai regresat ☐ ești constant;
5. Numește cea mai reușită temă și subiectele la care ai luat cele mai bune note .....;
6. Numește două elemente originale din portofoliul tău ....;
6. Ce reușești să faci mai bine acum față de începutul anului sau al semestrului?

_____

8. Consideri că ai dovedit originalitate, imaginație în organizarea portofoliului? da / nu

9. Ți-a plăcut să lucrez la redactarea lui? da / nu

10. Consideri că portofoliul tău merită calificativul / nota .....

pentru că: .....

În urma experienţei acumulate în acest domeniu am constatat că este foarte importantă legătura dintre elev şi profesor, conştientizarea elevului asupra sarcinilor pe care le are de îndeplinit în realizarea portofoliului, iar câştigul cel mai important este formarea unor atitudini în legătură cu o anumită temă.

Consider că evaluarea prin portofoliu răspunde scopului evaluării de a preveni eşecul şcolar, că nu se înscrie în metode de evaluare prin care se arată elevilor că "nu ştiu", ci adaptează întregul mod de lucru al profesorului la cerinţele fiecărui elev. Este o modalitate de a obişnui elevul cu lucrul individual, lucrul în echipă, cu observaţia, cercetarea, elaborarea unor reflecţii, cu integrarea în viaţa socială.

BIBLIOGRAFIE:

Prof. Marina AMPLEEV - „Portofoliul – metodă alternativă de evaluare", articol în revista *Convorbiri didactice*, Nr. 12, 20 decembrie 2016

Svetlana NASTAS - „PORTOFOLIUL: ORIENTĂRI ŞI PERSPECTIVE" *Institutul de Științe ale Educației, Revistă Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2013, nr.9(69) ISSN 1857-2103*

https://sites.google.com/site/eportfolioapps/overview/levels

https://talentedenazdravani.eu/blog/2016/05/26/folosirea-portofoliului-evaluarea-scolara-istorie-clasa-iv/